

**ESNAF VE SANATKÂRLAR
BÜLTENİ
MART 2025**

İçindekiler

1. ESNAF VE SANATKÂRLAR MESLEK KURULUŞLARI.....	3
1.1 Esnaf ve Sanatkâr Sayıları ve Meslek Kuruluşu Verileri.....	3
1.2 Tescil ve Terkin Bilgileri	7
1.3 Mutabakat Komitesi Kararları	12
2. ESNAF VE SANATKÂRLARA KULLANDIRILAN KREDİ VERİLERİ	13
2.1 Yıllar İtibariyle Esnaf ve Sanatkârlara Kullandırılan Faiz İndirimli Krediler	13
2.2 Sıfır Faizli Kredilere İlişkin Veriler	14
2.3 Yatırım Kredilerine İlişkin Veriler	15
2.4 Deprem Bölgesinde Kullandırılan Krediler	15
2.5 2025 Yılı Genel Görünüm	16
3. ESNAF VE SANATKÂRLAR DIŞ TİCARET VERİLERİ	18
3.1 Geniş Ekonomik Gruplar Sınıflandırmasına (BEC) Göre İhracat ve İthalat	20
3.2 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflamasına (SITC) Göre İhracat ve İthalat	21
3.3 Teknoloji Sınıflamasına Göre İhracat ve İthalat.....	22
3.4 Ülkelere Göre İhracat ve İthalat	23
3.5 Basitleştirilmiş Gümrük Beyannamesi (BGB) Aracılığıyla İhracat	23
3.6 2025 Yılı Mevcut Durum	24

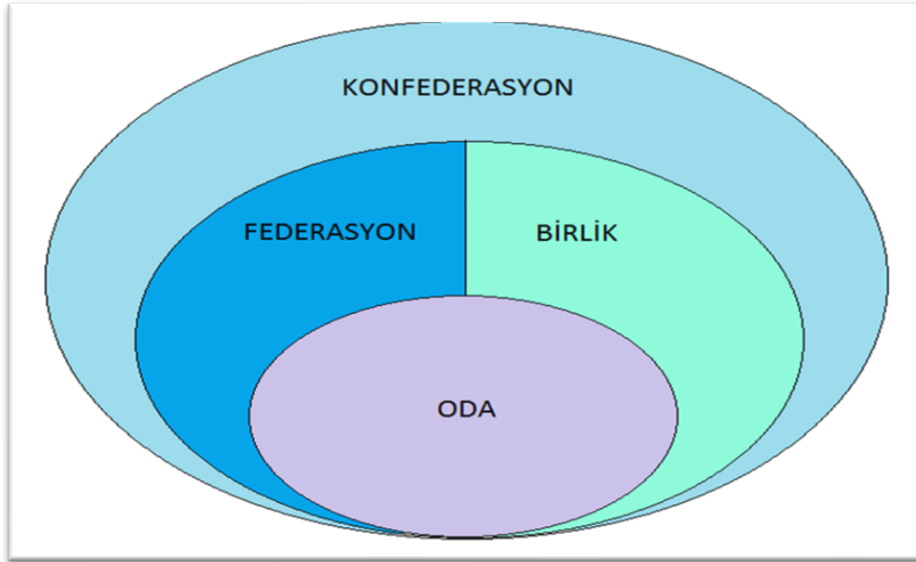
1. ESNAF VE SANATKÂRLAR MESLEK KURULUŞLARI

5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununa tabi kamu kurumu niteliğine haiz tüzel kişiliği olan ve Bakanlığımız gözetim ve denetiminde bulunan esnaf ve sanatkâr meslek kuruluşları; oda, birlik, federasyon ile Konfederasyondan oluşmaktadır.

Esnaf ve sanatkârlar odaları il ve ilçelerde Bakanlığımız izni ile kurulmakta olup kurulan odalar her ilde bulunan birliklere üye olmakta, ayrıca odalar, kurulmuş ise ihtisas alanlarına uygun federasyonlara üye olmaktadır. Nihayetinde birlikler ve federasyonların ise Konfederasyona üye olmaları gerekmektedir.

Buna göre, ülke genelinde 2.980 oda, her ilde bir, İstanbul ilinde ise iki adet olmak üzere 82 birlik, 13 federasyon ve çatı kuruluş olarak Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu faaliyet göstermekte olup meslek kuruluşlarının örgütlenme şeması, Şekil-1’de gösterilmiştir.

Şekil-1. Esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşları örgütlenme şeması

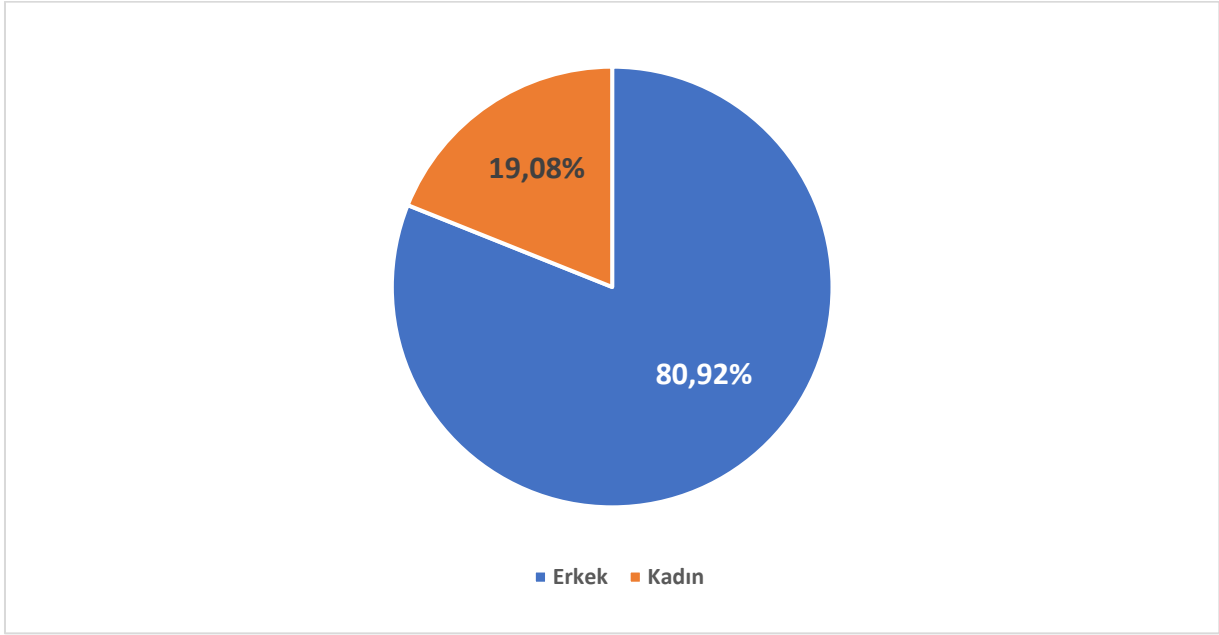

1.1 Esnaf ve Sanatkâr Sayıları ve Meslek Kuruluşu Verileri

Esnaf ve Sanatkâr Bilgi Sistemi (ESBİS) verilerine göre 2.254.239 esnaf ve sanatkâr ile bu esnaf ve sanatkârlara ait 2.517.249 esnaf işletmesi bulunmaktadır. Ülkemiz genelinde esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olarak faaliyet gösteren esnaf ve sanatkâr sayısının nüfusumuza oranı %2,66’dır. Esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olarak faaliyet gösteren kadın esnaf ve sanatkâr sayısı 430.000 (%19,08) iken erkek esnaf ve sanatkâr sayısı ise 1.824.239 (%80,92)’dur. Erkek ve kadın esnaf sayısının yüzdelik dağılımı Şekil-2’de gösterilmiştir.

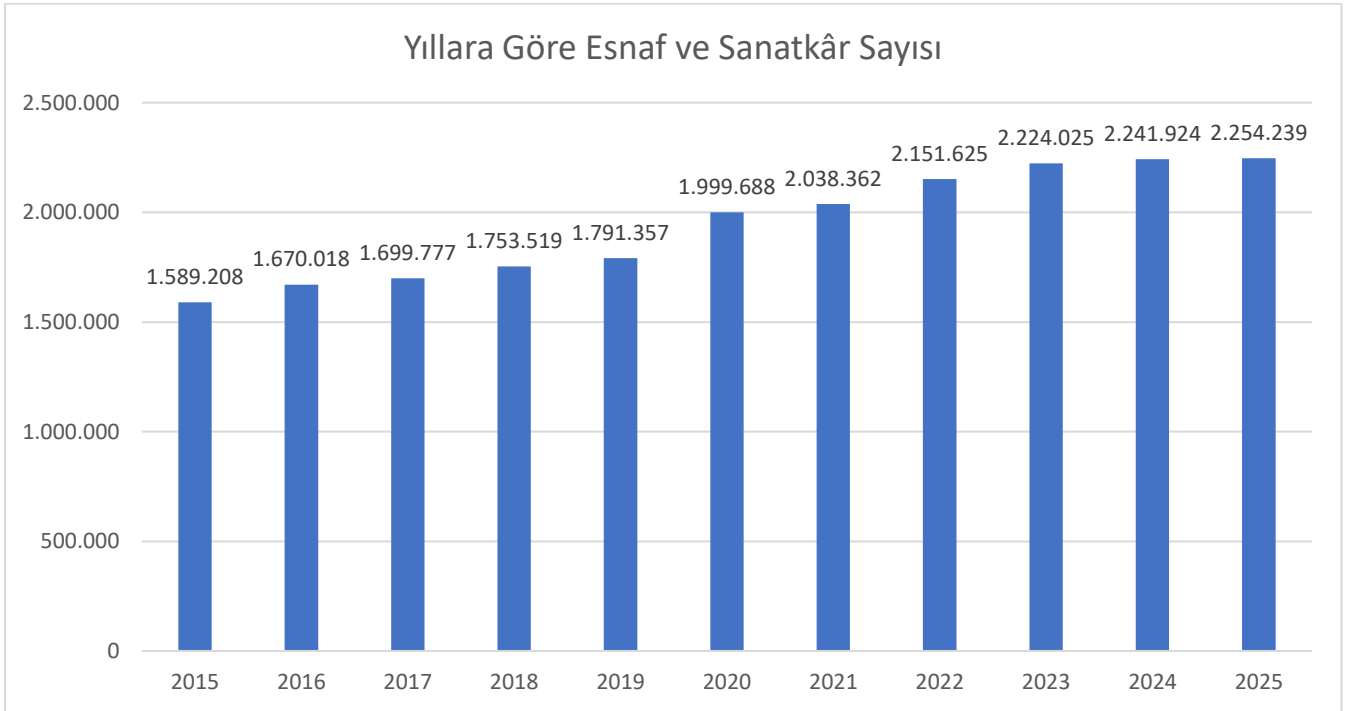

Şekil-2. Erkek ve kadın esnaf oranı (Mart 2025)

Şekil-3'te ise Türkiye geneli esnaf ve sanatkâr sayısının son 10 yıldaki değişimi gösterilmektedir.

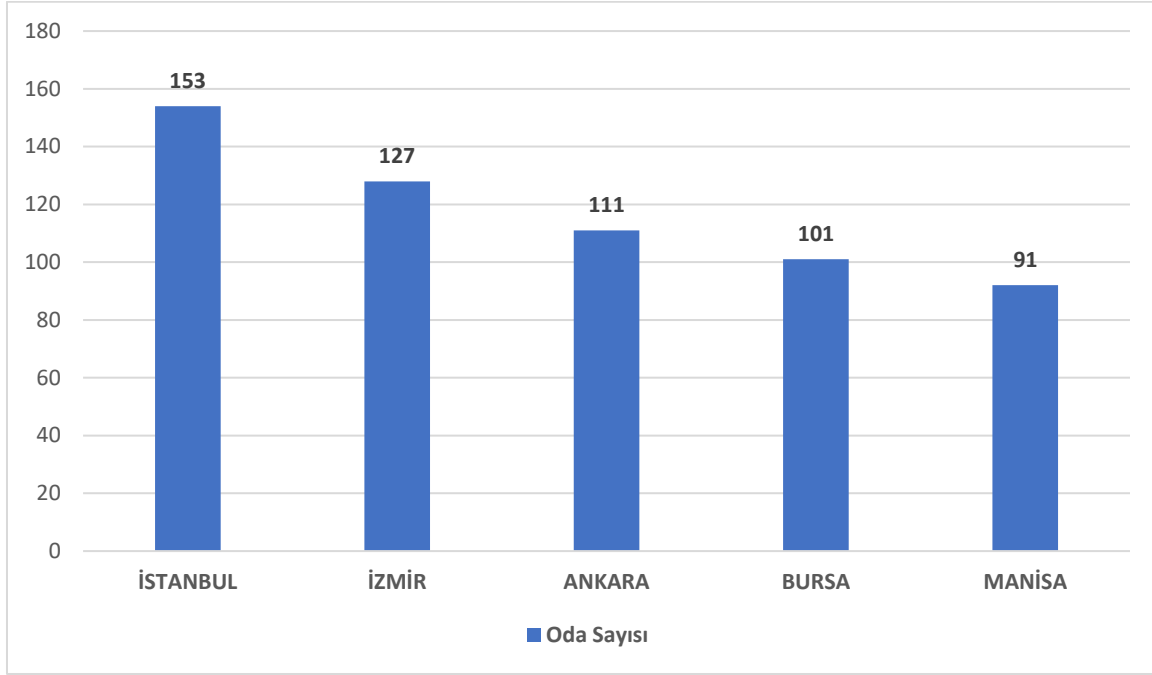
Şekil-3. Yıllara göre esnaf ve sanatkâr sayısı (2025 yılı sütunu Mart ayı itibarıyla güncel sayıyı göstermektedir.)

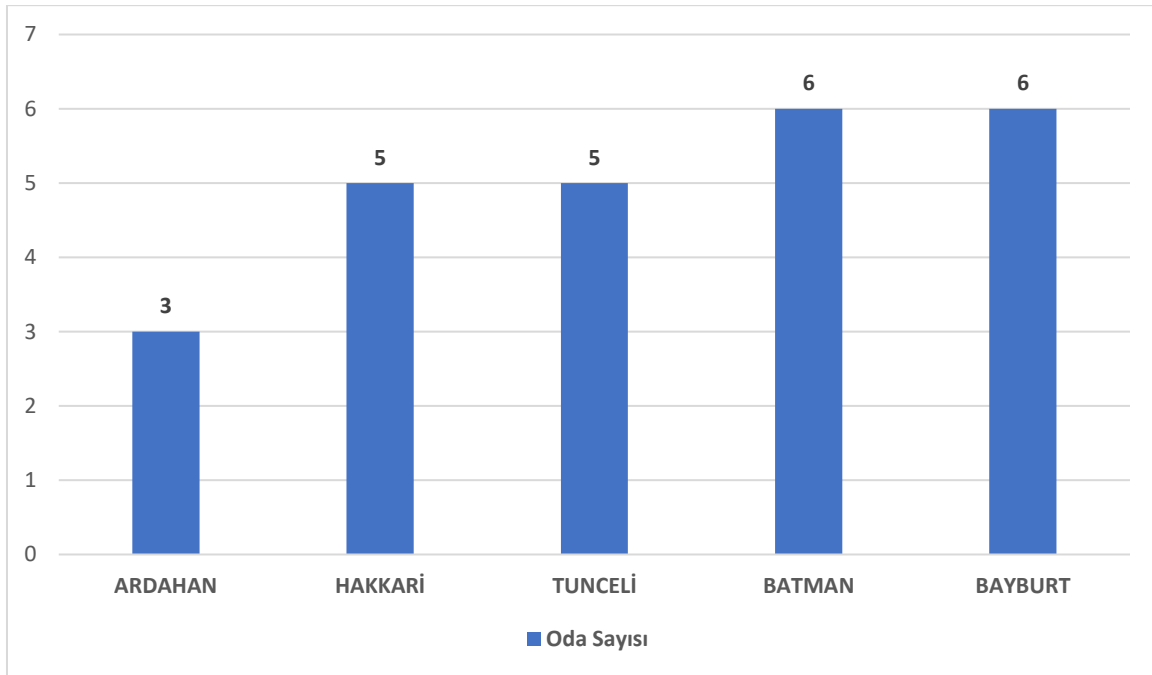

Ülke genelinde hâlihazırda 2.980 esnaf ve sanatkâr odası bulunmakta olup en fazla esnaf ve sanatkâr odası bulunan ilk 5 ilimiz Şekil-4'te; en az esnaf ve sanatkâr odası bulunan ilk 5 ilimiz ise Şekil-5'te gösterilmiştir. Buna göre **en fazla esnaf ve sanatkâr odası bulunan ilimiz İstanbul (153 oda)** iken en az esnaf ve sanatkâr odası bulunan ilimiz **Ardahan (3 oda)**'dır.

Şekil-4. En fazla esnaf ve sanatkâr odası bulunan ilk 5 ilimiz (Mart 2025)

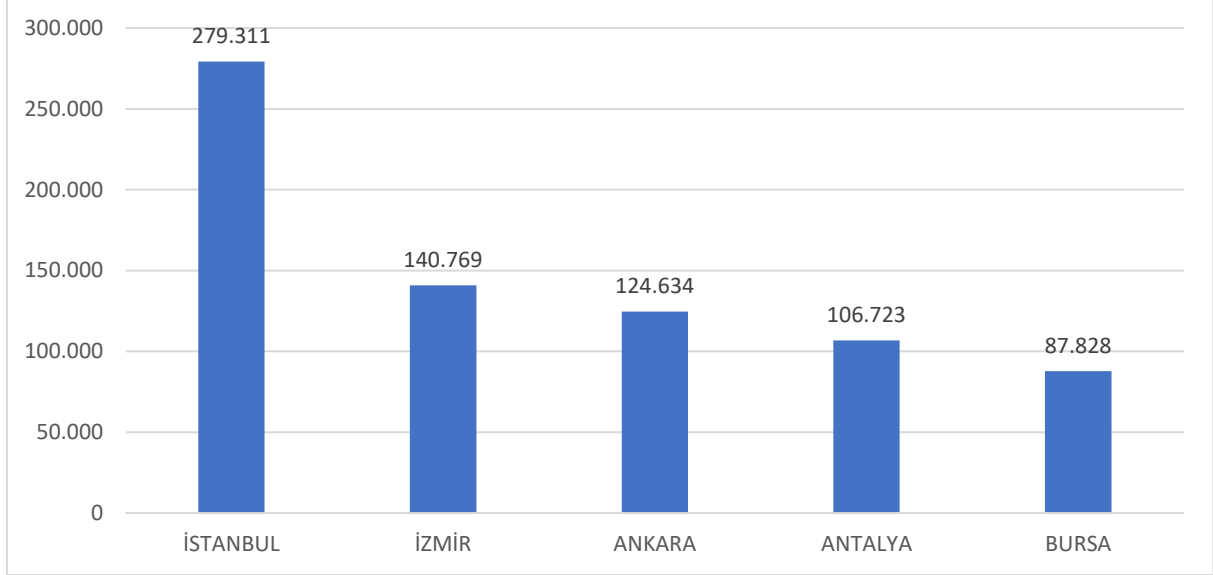
Şekil-5. En az esnaf ve sanatkâr odası bulunan ilk 5 ilimiz (Mart 2025)

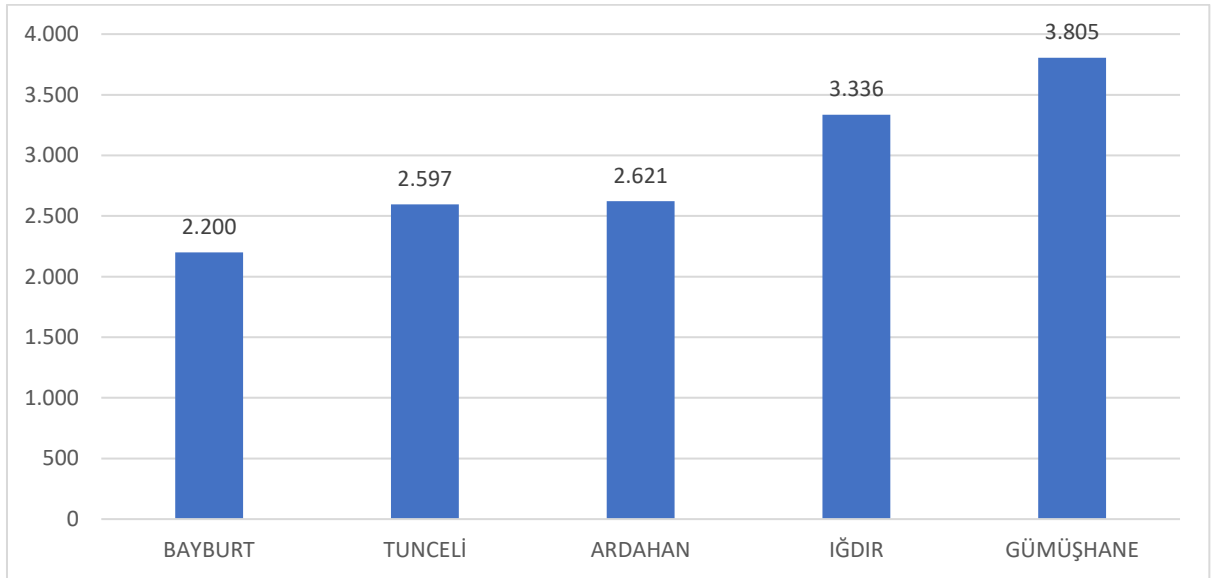

Bunun yanı sıra, en fazla esnaf ve sanatkârın bulunduğu ilk 5 ilimiz Şekil-6'da, en az esnaf ve sanatkârın bulunduğu ilk 5 ilimiz ise Şekil-7'de gösterilmiştir. Buna göre, **en fazla esnaf ve sanatkârın mevcut olduğu ilimiz İstanbul** (279.311 esnaf ve sanatkâr) iken, **en az esnaf ve sanatkârın mevcut olduğu ilimiz Bayburt** (2.200 esnaf ve sanatkâr)'tur.

Şekil-6. En fazla esnaf ve sanatkârın bulunduğu ilk 5 ilimiz (Mart 2025)

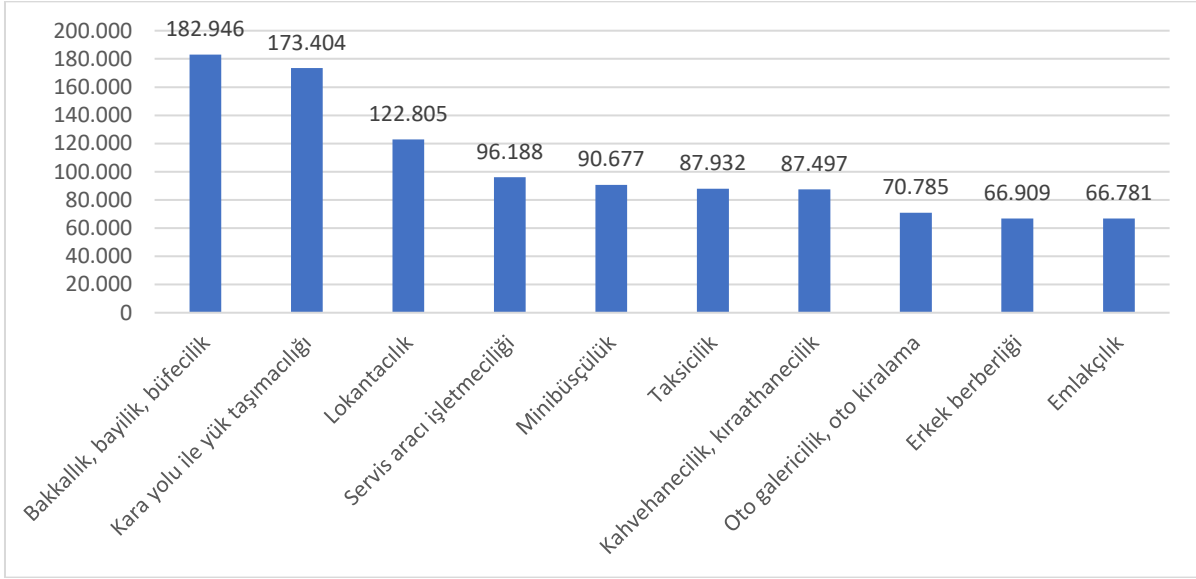
Şekil-7. En az esnaf ve sanatkârın bulunduğu ilk 5 ilimiz (Mart 2025)

Türkiye genelinde esnaf ve sanatkarlar, **11 sektörde, 184 meslek** kolunda faaliyet göstermekte olup bu meslek kolları arasından esnaf ve sanatkarlarca en fazla icra edilmekte olan ilk 10 meslek kolu Şekil-8’de özetlenmiştir. Buna göre **esnaf ve sanatkarın en fazla faaliyet gösterdiği meslek kolu “bakkallık, bayilik, büfecilik” (182.946 esnaf ve sanatkar)** olup bunu **“kara yolu ile yük taşımacılığı” (173.404 esnaf ve sanatkar)** ile **“lokantacılık” (122.805 esnaf ve sanatkar)** meslek kolları takip etmektedir.

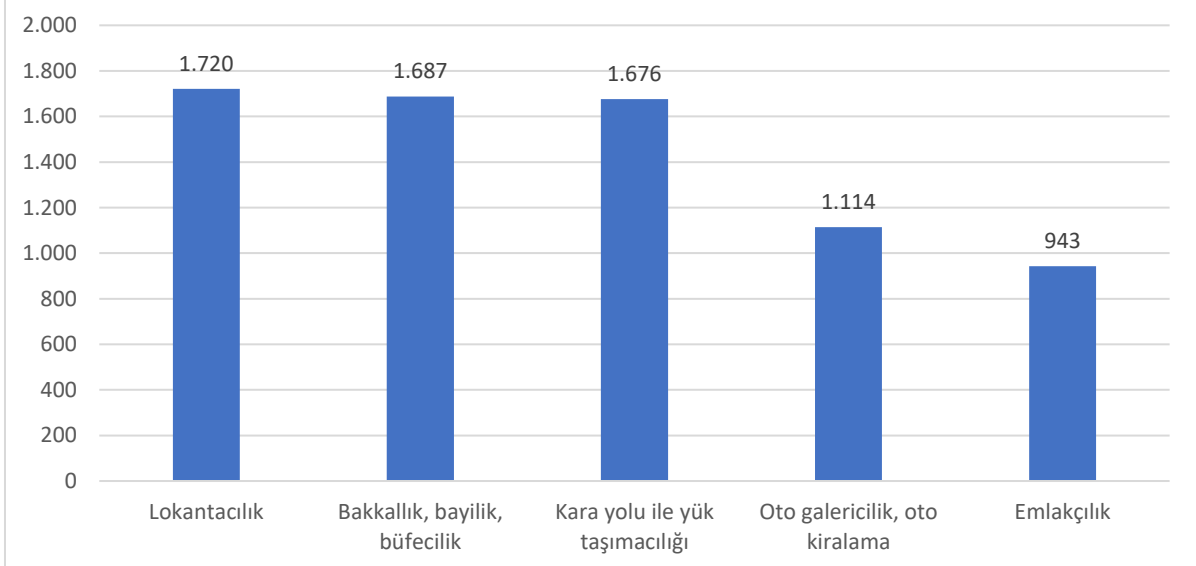
Şekil-8. Esnaf ve sanatkarlar tarafından en fazla icra edilen ilk 10 meslek kolu (Mart 2025)

1.2 Tescil ve Terkin Bilgileri

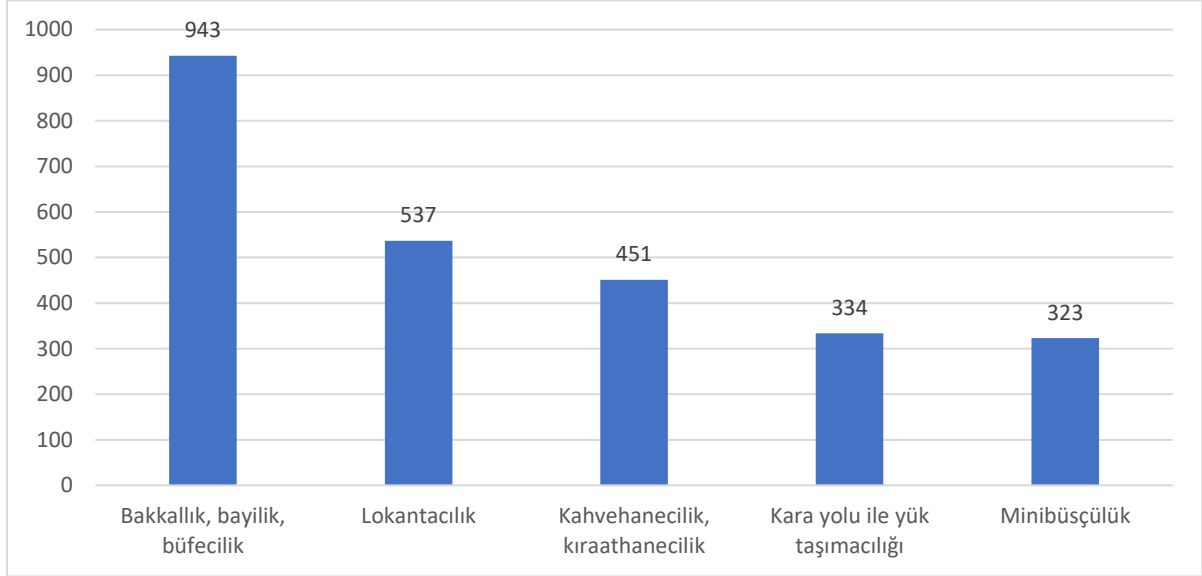
Ülke genelinde **en fazla tescil** yapılan ilk 5 meslek kolu Şekil-9’da gösterilmiş olup esnaf ve sanatkarlarca **en fazla terkin** yapılan ilk 5 meslek kolu ise Şekil-10’da gösterilmiştir. **Buna göre, en fazla tescil yapılan meslek kolu “lokantacılık”, en fazla terkin yapılan meslek kolu ise “bakkallık, bayilik, büfecilik” olmuştur.**

Şekil-9. Esnaf ve sanatkarlarca en fazla tescil yapılan ilk 5 meslek kolu (Mart 2025)

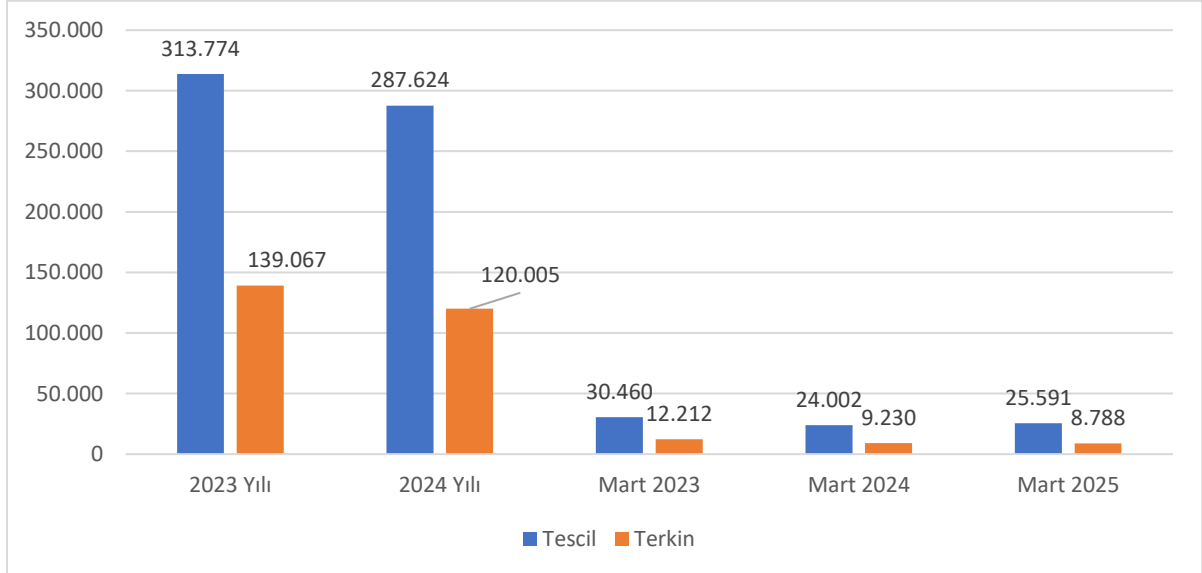

Şekil-10. Esnaf ve sanatkârlarca en fazla terkin yapılan ilk 5 meslek kolu (Mart 2025)

Bunun yanı sıra; 2023 ve 2024 yılları ile 2023, 2024 ve 2025 yılları Mart ayları için esnaf ve sanatkârların tescil ve terkin sayıları Şekil-11’de gösterilmiştir. Buna göre belirtilen dönemlerde, esnaf ve sanatkârın tescil sayılarının terkin sayılarından daha fazla olduğu gözlemlenmektedir.

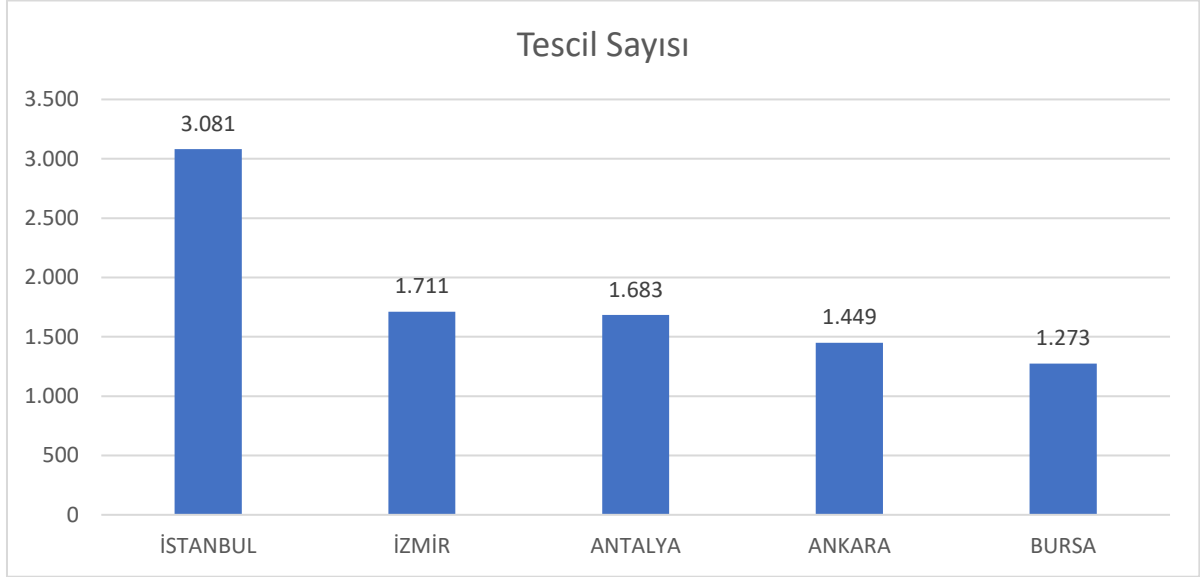
Şekil-11. Karşılaştırmalı tescil-terkin sayıları

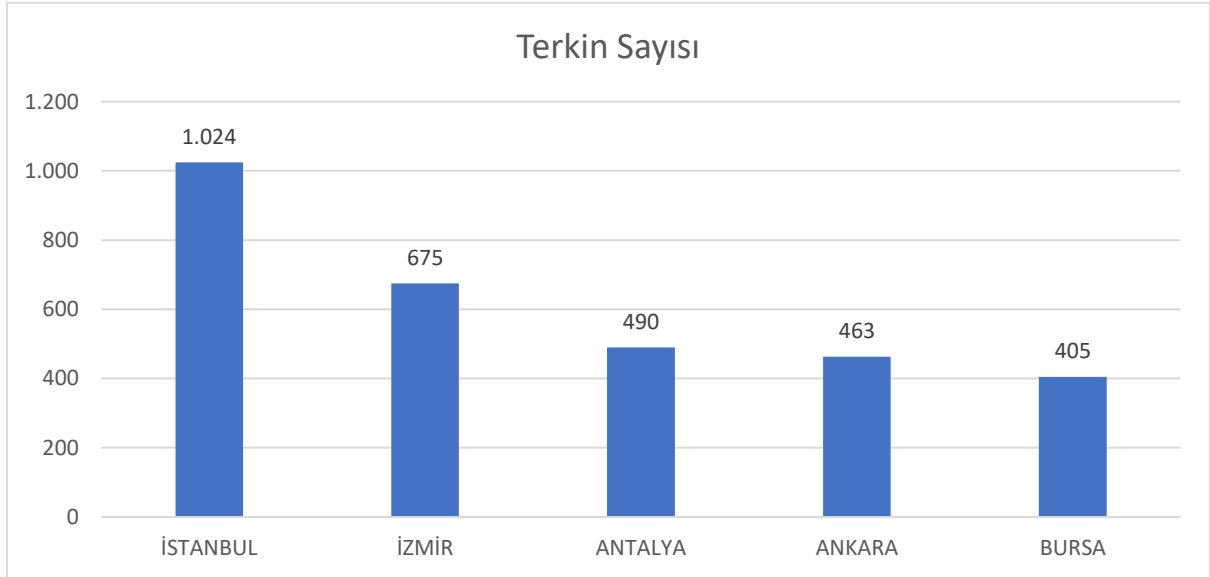
Bununla birlikte, 2025 Mart ayında esnaf ve sanatkârlarca en fazla tescil yapılan ilk 5 ilimize Şekil-12’de; esnaf ve sanatkârlarca en fazla terkin yapılan ilk 5 ilimize Şekil-13’te yer verilmiştir.

Şekil-12. Esnaf ve sanatkârlarca 2025 yılında en fazla tescil yapılan ilk 5 ilimiz (Mart 2025)

Şekil-13. Esnaf ve sanatkârlarca 2025 yılında en fazla terkin yapılan ilk 5 ilimiz (Mart 2025)

Esnaf ve sanatkârlar ile ilgili verilen bu bilgilerin yanı sıra, Ülke genelinde her bir ilimiz için esnaf ve sanatkârın tescil ve terkin sayıları Tablo-1’de özetlenmiştir.

Tablo-1. Esnaf ve sanatkârın illere göre tescil ve terkin sayıları (Mart 2025)

İl Adı	Tescil	Terkin	Tescil Terkin Farkı
ADANA	775	233	542
ADIYAMAN	227	40	187
AFYONKARAHİSAR	247	91	156
AĞRI	60	27	33
AKSARAY	121	35	86
AMASYA	119	51	68
ANKARA	1.449	463	986
ANTALYA	1.683	490	1.193
ARDAHAN	16	10	6
ARTVİN	57	27	30
AYDIN	639	318	321
BALIKESİR	521	210	311
BARTIN	73	36	37
BATMAN	80	30	50
BAYBURT	12	10	2
BİLECİK	103	47	56
BİNGÖL	47	16	31
BİTLİS	62	18	44
BOLU	116	41	75
BURDUR	164	62	102
BURSA	1.273	405	868
ÇANAKKALE	296	146	150
ÇANKIRI	48	34	14
ÇORUM	149	20	129
DENİZLİ	423	144	279
DİYARBAKIR	345	80	265
DÜZCE	142	57	85
EDİRNE	147	75	72
ELAZIĞ	179	62	117
ERZİNCAN	76	22	54
ERZURUM	153	54	99
ESKİŞEHİR	280	106	174
GAZİANTEP	466	101	365
GİRESUN	134	52	82
GÜMÜŞHANE	32	21	11
HAKKARİ	49	18	31
HATAY	577	104	473
IĞDIR	30	22	8
ISPARTA	207	86	121

İSTANBUL	3.081	1.024	2.057
İZMİR	1.711	675	1.036
KAHRAMANMARAŞ	322	74	248
KARABÜK	116	60	56
KARAMAN	81	33	48
KARS	70	30	40
KASTAMONU	123	43	80
KAYSERİ	369	112	257
KIRIKKALE	62	18	44
KIRKLARELİ	151	70	81
KIRŞEHİR	75	29	46
KİLİS	30	10	20
KOCAELİ	540	183	357
KONYA	558	211	347
KÜTAHYA	171	68	103
MALATYA	142	47	95
MANİSA	537	215	322
MARDİN	232	65	167
MERSİN	679	219	460
MUĞLA	629	232	397
MUŞ	53	14	39
NEVŞEHİR	158	61	97
NİĞDE	157	60	97
ORDU	293	99	194
OSMANİYE	220	58	162
RİZE	108	51	57
SAKARYA	282	112	170
SAMSUN	455	165	290
SIİRT	40	11	29
SİNOP	90	50	40
SİVAS	113	45	68
ŞANLIURFA	500	108	392
ŞIRNAK	69	14	55
TEKİRDAĞ	416	131	285
TOKAT	200	75	125
TRABZON	254	117	137
TUNCELİ	30	33	-3
UŞAK	215	74	141
VAN	199	52	147
YALOVA	118	42	76
YOZGAT	155	45	110
ZONGULDAK	210	89	121

1.3 Mutabakat Komitesi Kararları

Mutabakat komiteleri, 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununa tabi odalar arasında veya bu odalar ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği bünyesindeki odalar arasında üye kayıt zorunluluğu bakımından çıkacak anlaşmazlıkları çözümlmek üzere il ve ilçelerde mülki amirin başkanlığında kurulan komitelerdir. Mutabakat Komiteleri aracılığıyla ticaret sicili ile esnaf ve sanatkar sicili arasında geçişler yapılmakta olup buna göre 2023 yılında esnaf ve sanatkarlar odalarına geçiş yapan kişi sayısı 947 iken ticaret odalarına geçiş yapan kişi sayısı 1.485 olmuştur. Tablo-2’de mutabakat komiteleri tarafından alınan kararlara ilişkin genel sayısal görünüm yer almaktadır.

Tablo-2. 2023 yılı Mutabakat Komitesi Sayıları

2023 yılı Mutabakat Komitesi Sayıları				
Mutabakat Komitesi Karar Sayısı	Esnaf ve sanatkar odaları arasındaki üye anlaşmazlıkları hakkında alınan mutabakat komitesi karar sayısı	Esnaf ve tacir ayrımı hakkında alınan mutabakat komitesi karar sayısı		Ret cevabı verilen mutabakat komitesi kararları
		Esnaf ve sanatkar odalarına geçiş yapan kişi sayısı	Ticaret odalarına geçiş yapan kişi sayısı	
2.932	316	947	1.485	184

2024 yılı genelinde ise esnaf ve sanatkarlar odalarına geçiş yapan kişi sayısı 510 iken ticaret odalarına geçiş yapan kişi sayısı 1.036 olmuştur. Tablo-3.1’de ise 2024 yılı ile Tablo-3.2’de 2025 yılı Mart ayı mutabakat komiteleri tarafından alınan kararlara ilişkin genel sayısal görünüme yer verilmiştir.

Tablo-3.1 2024 yılı Mutabakat Komitesi Sayıları (Ocak-Aralık)

2024 yılı Mutabakat Komitesi Sayıları (Ocak-Aralık)				
Mutabakat Komitesi Karar Sayısı	Esnaf ve sanatkar odaları arasındaki üye anlaşmazlıkları hakkında alınan mutabakat komitesi karar sayısı	Esnaf ve tacir ayrımı hakkında alınan mutabakat komitesi karar sayısı		Ret cevabı verilen mutabakat komitesi kararları
		Esnaf ve sanatkar odalarına geçiş yapan kişi sayısı	Ticaret odalarına geçiş yapan kişi sayısı	
1.906	250	510	1.036	110

Tablo-3.2 2025 yılı Mutabakat Komitesi Sayıları (Mart)

2025 yılı Mutabakat Komitesi Sayıları (Mart)				
Mutabakat Komitesi Karar Sayısı	Esnaf ve sanatkâr odaları arasındaki üye anlaşmazlıkları hakkında alınan mutabakat komitesi karar sayısı	Esnaf ve tacir ayrımı hakkında alınan mutabakat komitesi karar sayısı		Ret cevabı verilen mutabakat komitesi kararları
		Esnaf ve sanatkâr odalarına geçiş yapan kişi sayısı	Ticaret odalarına geçiş yapan kişi sayısı	
264	6	66	169	23

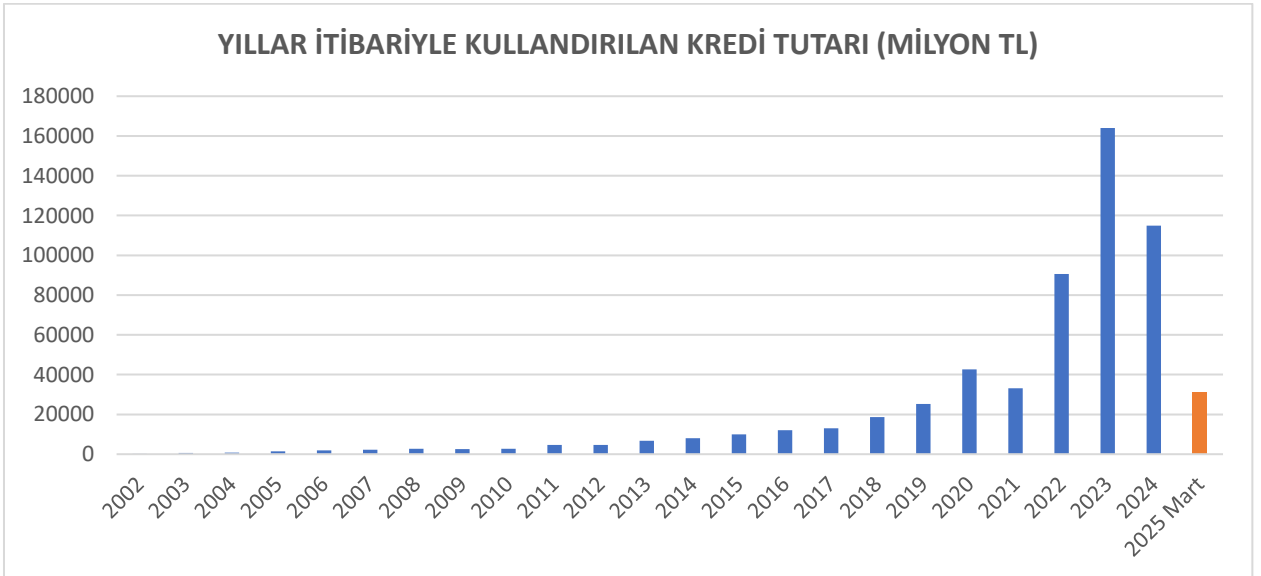
2. ESNAF VE SANATKÂRLARA KULLANDIRILAN KREDİ VERİLERİ

2.1 Yıllar İtibariyle Esnaf ve Sanatkârlara Kullanılan Faiz İndirimli Krediler

İlgili yılların Cumhurbaşkanı Kararları doğrultusunda ve bankacılık mevzuatı çerçevesinde esnaf ve sanatkârlara Halkbank kaynaklarından %50 ve %100 faiz indirimli kredi kullanım imkânları sunulmaktadır.

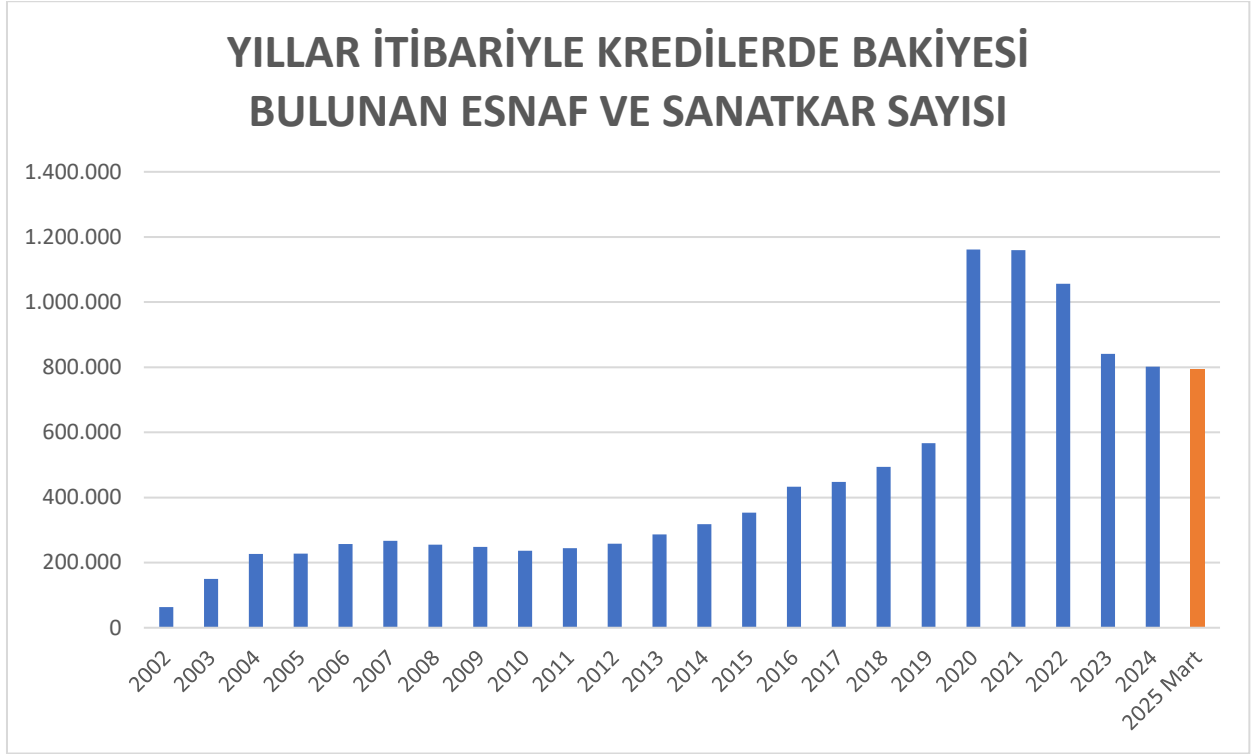
Söz konusu kredilerin kullandırım tutarlarının yıllara göre değişimine Şekil-14'te, kredilerde bakiyesi bulunan esnaf ve sanatkâr sayılarının değişimine ise Şekil-15'te yer verilmiştir. 2002 yılında kullandırılan kredi tutarı 151 milyon TL ve kredilerde bakiyesi bulunan esnaf ve sanatkâr sayısı 63.523 iken 2025 Mart ayı itibariyle Mart ayı içerisinde kullandırılan kredi tutarı 31,3 milyar TL'ye, bakiyesi bulunan esnaf ve sanatkâr sayısı ise 793.673'e ulaşmıştır.

Şekil-14. Yıllar itibariyle kullandırılan kredi tutarları (2002-2025 Mart Ayı)

Şekil-15. Yıllar ve 2025 Mart itibariyle kredilerde bakiyesi bulunan esnaf ve sanatkar sayısı

2.2 Sıfır Faizli Kredilere İlişkin Veriler

Esnaflar ve sanatkarlara Halkbank kaynaklarından belirli kıstaslar dâhilinde sıfır faizli kredi kullanım imkânları sunulmaktadır.

Tablo-4'te yer verildiği üzere; Mart ayı sonu itibariyle uygulamaya konulduğu 2016 yılından bu yana; Usta Girişimci Kredisi kapsamında 18,8 milyon lira, Genç Girişimci Kredisi kapsamında 143,5 milyon lira ve Kaybolmaya Yüz Tutan Meslekler Kredisi kapsamında ise 17,2 milyon lira tutarında kredi kullandırımı sağlanmıştır.

Tablo-4. Sıfır faizli krediler (31 Mart 2025 itibariyle)

SIFIR FAİZLİ KREDİLER	Kredi Kullanan Esnaf Sayısı	Kredi Riski Bulunan Esnaf Sayısı	Kredi Bakiyesi (TL)	Toplam Kullandırım Tutarı (TL)
Usta Girişimci Kredisi	255	45	5.306.561	18.879.879
Genç Girişimci Kredisi (300.000-TL)	761	604	79.820.295	143.565.948
Kaybolmaya Yüz Tutan Meslekler Kredisi	270	76	4.547.846	17.257.600
Toplam	1.286	725	89.674.702	179.703.427

2.3 Yatırım Kredilerine İlişkin Veriler

Esnaflar ve Sanatkarlar Halkbank kaynaklarından iş yeri veya taşıt alımlarına yönelik olarak %50 faiz indirimli yatırım kredileri kullanılmaktadır.

Tablo-5'te yer verildiği üzere; Mart ayı sonu itibarıyla uygulamaya konulduğu 2017 yılından bu yana; İş Yeri Edindirme Kredisi kapsamında 3,7 milyar lira, Taşıt Edindirme Kredisi kapsamında 4,9 milyar lira ve İkinci El Taşıt Edindirme Kredisi kapsamında 20,4 milyon lira tutarında kredi kullanılmış durumdadır.

Tablo-5. İş Yeri Edindirme Kredisi ve Taşıt Edindirme Kredisi (31 Mart 2025 itibarıyla)

YATIRIM KREDİLERİ	Kredi Kullanan Esnaf Sayısı	Kredi Riski Bulunan Esnaf Sayısı	Kredi Bakiyesi (TL)	Toplam Kullandırım Tutarı (TL)
İşyeri Edindirme Kredisi	6.038	4.497	2.228.938.719	3.707.093.243
Taşıt Edindirme Kredisi	7.609	4.880	2.500.692.392	4.925.774.550
İkinci El Taşıt Edindirme Kredisi	10	10	20.471.500	20.471.500
Toplam	13.657	9.387	4.750.102.611	8.653.339.293

Esnaflar ve Sanatkarlar Halkbank kaynaklarından iş yeri veya taşıt alımlarına yönelik olarak %50 faiz indirimli yatırım kredileri yanı sıra yine %50 faiz indirimli işletme kredileri de kullanılmaktadır.

2.4 Deprem Bölgesinde Kullanılan Krediler

6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçelerinde meydana gelen deprem felaketinin ardından deprem bölgesinde faaliyet gösteren esnaf ve sanatkarlara, 2023 yılı Şubat-Kasım döneminde Halkbank tarafından 1 yıl geri ödemesiz ve 5 yıl vadeli kredi desteği sağlanmıştır. Tablo-6'da, anılan dönemde Deprem Kredisi'nden faydalanan esnaf ve sanatkar sayısı ile kullanılan kredilerin toplam tutarı il bazında yer almaktadır.

Tablo-6. Deprem Kredisi'nden Faydalanan İllere İlişkin Esnaf ve Sanatkar Sayısı ve Toplam Kredi Tutarı (Şubat-Kasım 2023)

DEPREM KREDİSİNDEN FAYDALANAN İLLER	ESNAF VE SANATKÂR SAYISI	TOPLAM KULLANDIRIM TUTARI (TL)
Adana	3.122	777.623.500
Adıyaman	3.761	937.092.000
Diyarbakır	574	142.545.000
Elazığ	576	140.957.500
Gaziantep	2.237	557.394.000
Hatay	6.986	1.729.056.000
Kahramanmaraş	4.740	1.161.512.000
Kilis	1	250.000

Malatya	1.963	476.595.000
Osmaniye	2.470	615.364.000
Sivas	169	42.150.000
Şanlıurfa	603	149.510.000
TOPLAM	27.202	6.730.049.000

Tablo-7’de ise anılan 12 ilde, afetin yaşandığı 2023 yılı Şubat ayından bu yana esnaf ve sanatkârlar kredi ve kefalet kooperatifleri aracılığıyla ya da doğrudan Halkbank’tan kullandırılan kredilerin kullandırım adedi ve tutarı gösterilmektedir. Tablo-7’de gösterilen adet ve tutarlar, yukarıda Tablo-6’da gösterilen Deprem Kredisi adet ve tutarlarını da kapsamaktadır.

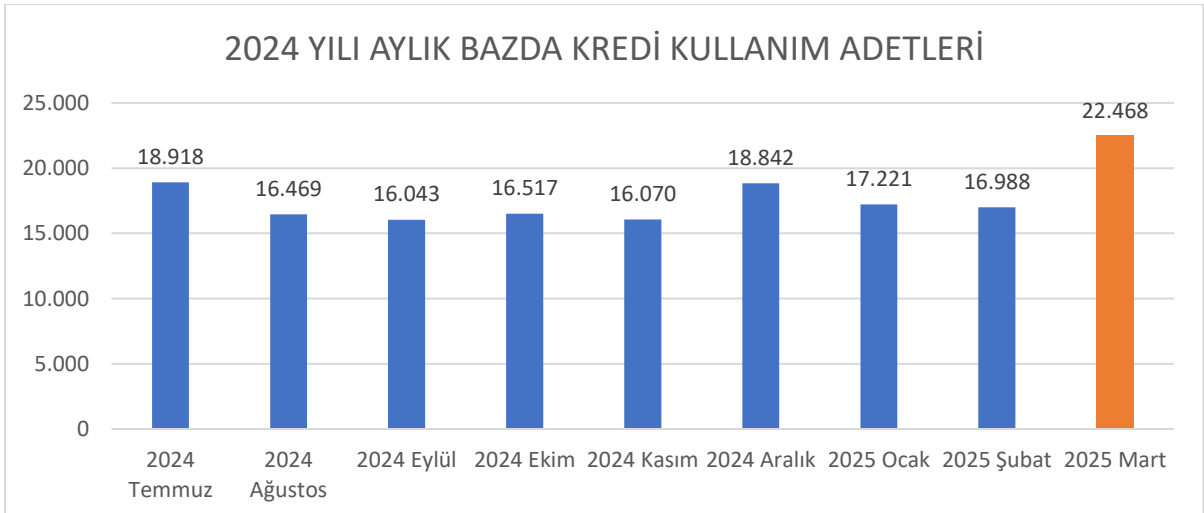
Tablo-7. Deprem Bölgesinde Kullandırılan Krediler (Şubat 2023-Mart 2025)

İL	KULLANDIRIM SAYISI	KULLANDIRIM TUTARI
Adana	21.023	9.625.189.498
Adıyaman	6.748	3.252.133.600
Diyarbakır	8.284	3.953.358.907
Elazığ	4.977	2.099.620.041
Gaziantep	10.056	4.827.382.410
Hatay	14.467	6.127.810.823
Kahramanmaraş	8.753	3.705.787.621
Kilis	505	194.259.498
Malatya	3.300	1.197.161.500
Osmaniye	6.155	2.825.031.801
Sivas	4.242	1.747.567.400
Şanlıurfa	14.818	7.166.720.464
TOPLAM	103.328	46.722.023.563

2.5 2025 Yılı Genel Görünüm

Şekil-16’da görüldüğü üzere, 2024 Temmuz-2025 Mart dönemi içerisinde ülkemiz genelinde toplam 159.536 adet kredi kullandırımı yapılmış durumdadır.

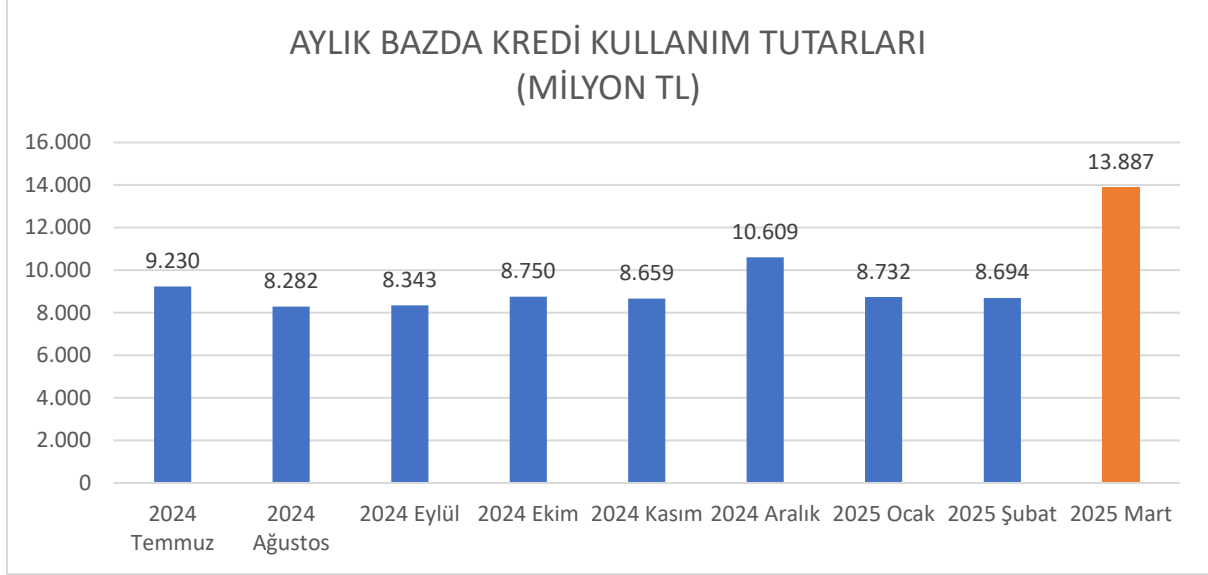
Şekil-16. Aylık Bazda Kullandırım

Şekil-17’de görüldüğü üzere, 2024 Temmuz – 2025 Mart dönemi itibariyle ülkemiz genelinde toplam 85,2 milyar lira tutarında kredi (%50 ve %100 faiz indirimli) kullanımları yapılmış durumdadır:

Şekil-17. Aylık Bazda Kullanım Tutarları

Tablo-8’de ise 2025 yılı içerisinde en çok kredi kullandırılan 10 ilde faaliyet gösteren esnaf ve sanatkarlara kullandırılan kredi adedi ve toplam tutarı gösterilmektedir.

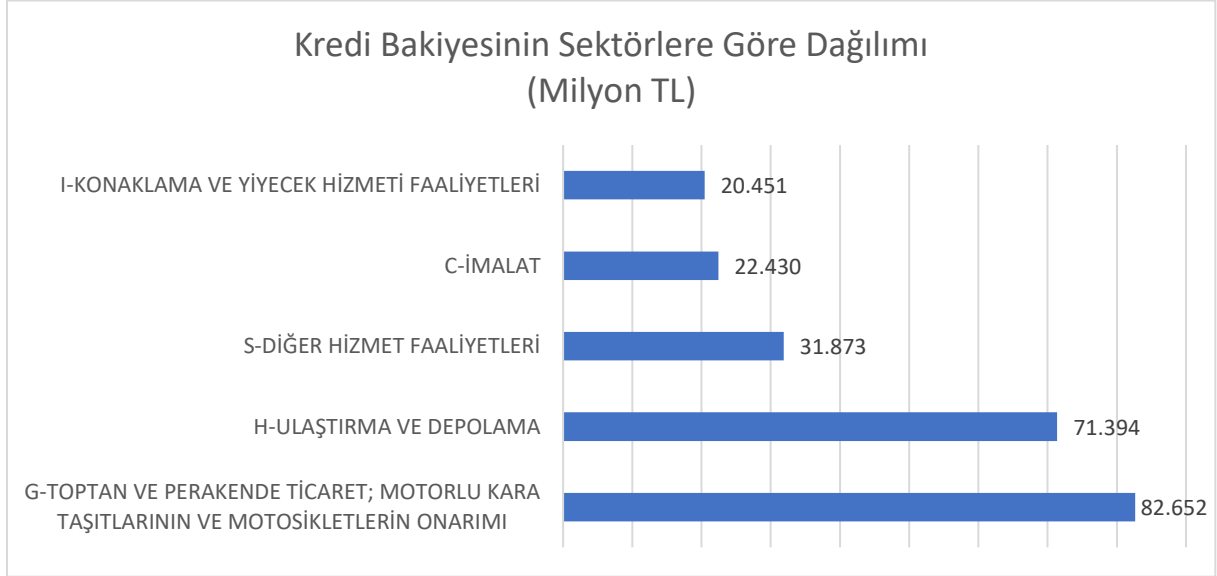
Tablo-8 2025’te En Çok Kredi Kullandırılan 10 İl (Mart 2025)

İL	KULLANDIRIM SAYISI	KULLANDIRIM TUTARI (TL)
İstanbul	4.204	2.413.645.146
İzmir	3.948	2.213.205.891
Ankara	3.481	2.042.459.178
Antalya	3.430	1.861.752.906
Manisa	2.353	1.193.544.297
Bursa	2.189	1.202.056.005
Adana	1.981	1.115.864.085
Mersin	1.618	869.781.413
Aydın	1.451	708.725.899
Samsun	1.349	764.827.325

Kredi bakiyesinin sektörel dağılımına bakıldığında ise kullandırılan kredilerin yüzde 33’lük kısmının toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının onarımı ile ilgili meslek kollarında, yüzde 28’lik kısmının ise ulaştırma ve depolama ile ilgili meslek kollarında kullanıldığı görülmektedir. Şekil-18’de kredilerde en çok bakiyesi bulunan 5 sektör gösterilmektedir.

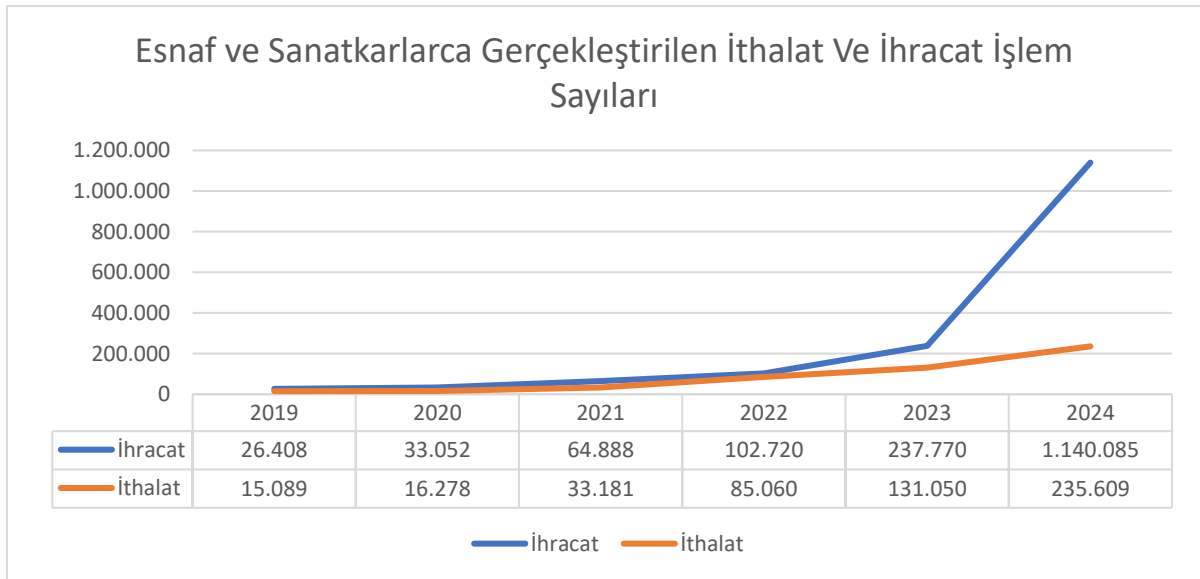
Şekil-18 Kredi bakiyesinin sektörel dağılımı (Mart 2025)

3. ESNAF VE SANATKÂRLAR DIŞ TİCARET VERİLERİ

2019 yılında esnaf ve sanatkârlarca gerçekleştirilen ihracat işlem sayısı 26.408 iken bu sayı 2024 yılında yaklaşık 43 kat artışla 1.140.085'e ulaşmıştır. Esnaf ve sanatkârlarca gerçekleştirilen ithalat işlem sayısı ise 2019 yılında 15.089 iken 2024 yılında yaklaşık 16 kat artışla 235.609 olarak gerçekleşmiştir. Şekil- 19'da esnaf ve sanatkârlarca gerçekleştirilen ihracat ve ithalat işlem sayılarının yıllara göre değişimine yer verilmiştir. Dış ticarete ilişkin veriler Bakanlığımız **Ticaret Araştırmaları ve Risk Değerlendirme Genel Müdürlüğü**nden alınmıştır.

Şekil-19. Esnaf ve sanatkârlarca gerçekleştirilen ithalat ve ihracat işlem sayılarının yıllara göre değişimi

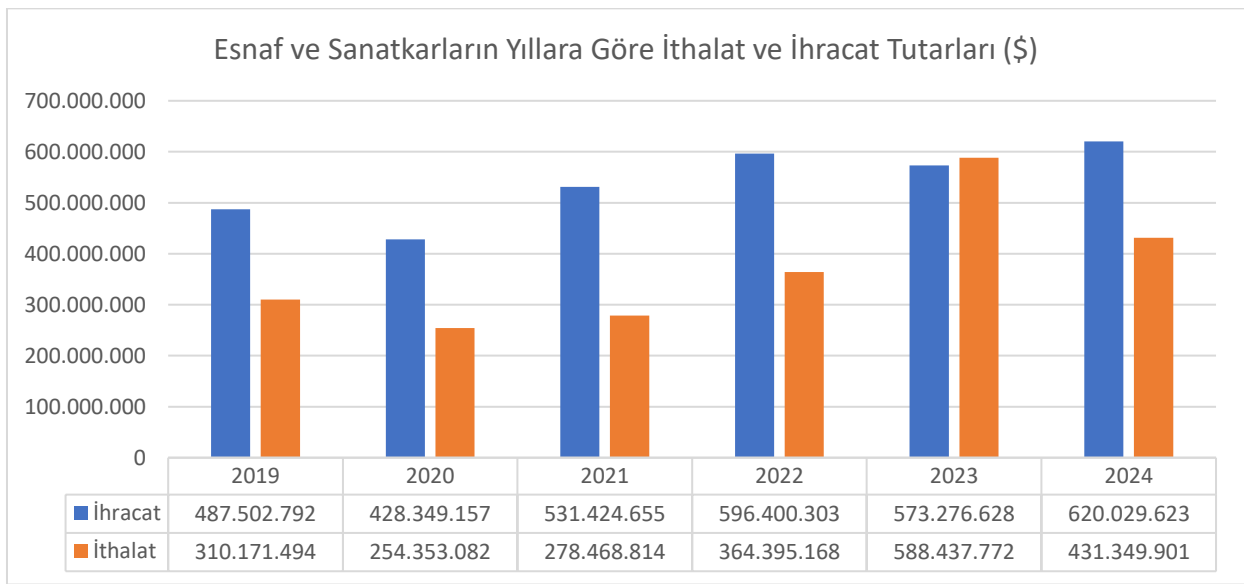

2019 yılında 487,5 milyon dolar (toplam yıllık ihracattaki payı %0,27) olarak gerçekleşen esnaf ve sanatkârlarca yapılan ihracat tutarı, 2024 yılında 620 milyon dolara (toplam yıllık ihracattaki payı %0,24) ulaşmıştır. 6 yıllık periyotta, yıldan yıla esnaf ve sanatkârlarca yapılan ihracat tutarının nominal olarak arttığı gözlemlenmektedir.

2019 yılında 310,1 milyon dolar (toplam yıllık ithalattaki payı %0,15) olarak gerçekleşen esnaf ve sanatkârlarca yapılan ithalat tutarı, 2024 yılında 431,3 milyon dolar (toplam yıllık ithalattaki payı %0,12) olmuştur. 6 yıllık periyotta, yıldan yıla esnaf ve sanatkârlarca yapılan ithalat tutarının nominal olarak artış hızı artma eğiliminde olmasına rağmen, toplam ithalat içerisindeki payı yalnızca 2023 yılında artış göstermiştir. Şekil-20’de esnaf ve sanatkârların ihracat ve ithalat tutarlarının yıllara göre son 6 yıldaki değişimi gösterilmektedir.

Şekil-20. Esnaf ve sanatkârın yıllara göre ihracat ve ithalat tutarları (2019-2024)

Diğer taraftan, Tablo-9 ve Tablo-10’da esnaf ve sanatkârların son 6 yılda yaptıkları toplam ihracat ve ithalat tutarları ile bu tutarların genel ihracat ve ithalattaki payları gösterilmektedir.

Tablo-9. Esnaf ve sanatkârın yıllara göre toplam ihracatı ve bu tutarın genel ihracat içerisindeki payı (2019-2024)

YIL	TUTAR (\$)	YILLIK GENEL İHRACATTAKİ PAY (%)
2019	487.502.792	0,27
2020	428.349.157	0,25
2021	531.424.655	0,24
2022	596.400.303	0,23
2023	573.276.628	0,22
2024	620.029.623	0,24

Tablo-10. Esnaf ve sanatkârın yıllara göre toplam ithalatı ve bu tutarın genel ithalat içerisindeki payı (2019-2024)

YIL	TUTAR (\$)	YILLIK GENEL İTHALATTAKİ PAY (%)
-----	------------	----------------------------------

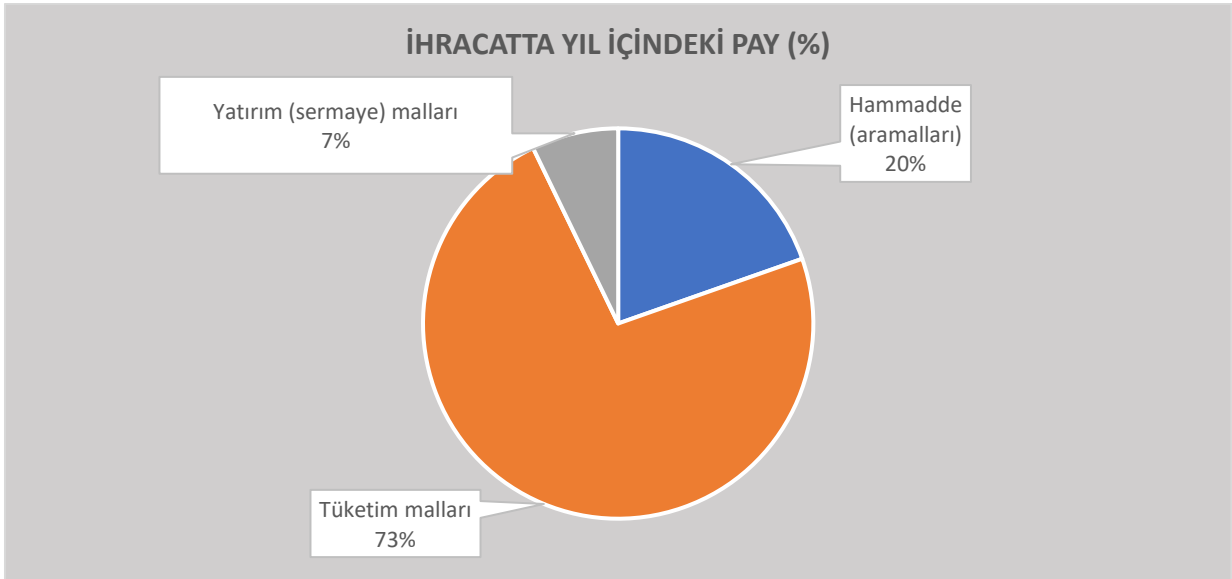

2019	310.171.494	0,15
2020	254.353.082	0,12
2021	278.468.814	0,10
2022	364.395.168	0,10
2023	588.437.772	0,16
2024	431.349.901	0,12

3.1 Geniş Ekonomik Gruplar Sınıflandırmasına (BEC) Göre İhracat ve İthalat

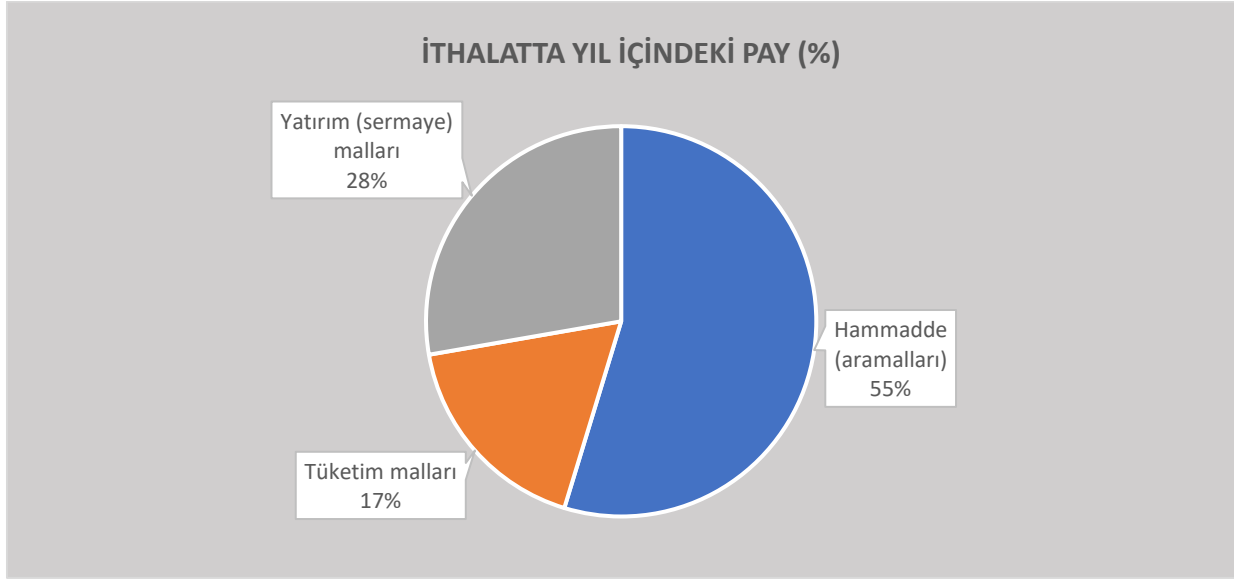
5 yıllık dönemde, esnaf ve sanatkâr ihracatında en yüksek payı alan “tüketim malları”, 2024’te 453,3 milyon dolar ile ilgili yıldaki **esnaf ve sanatkâr ihracatının %73’üne tekabül etmektedir**. İthalatta en yüksek payı alan “ham madde (ara mallar)” ise 2024’te 236 milyon dolar ile ilgili yıldaki **esnaf ve sanatkâr ithalatının %55’ini meydana getirmektedir**. Şekil 21 ve 22’de esnaf ve sanatkârların Geniş Ekonomik Gruplar Sınıflandırmasına (BEC) göre ihracat ve ithalat payları yer almaktadır.

Şekil-21 Esnaf ve sanatkârların Geniş Ekonomik Gruplar Sınıflandırmasına (BEC) göre ihracat payları (2024)

Şekil-22 Esnaf ve sanatkârların Geniş Ekonomik Gruplar Sınıflandırmasına (BEC) göre ithalat payları (2024)

3.2 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflamasına (SITC) Göre İhracat ve İthalat

6 yıllık dönemde esnaf ve sanatkâr ihracatında en yüksek payı alan “**çeşitli mamul eşya**”, 2024’te 365,6 milyon dolar ile ilgili yıldaki **esnaf ve sanatkâr ihracatının %59’unu teşkil etmektedir**. Esnaf ve sanatkârca 2024’te gerçekleştirilen ithalatın %26,6’sını teşkil eden “**canlı hayvanlar ve gıda maddeleri**” **ithalatı ise 114,8 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir**. Tablo-11’de esnaf ve sanatkârların Uluslararası Standart Ticaret Sınıflamasına (SITC) göre ihracat ve ithalat tutarları yer almaktadır.

Tablo-11. Esnaf ve sanatkârların Uluslararası Standart Ticaret Sınıflamasına (SITC) göre dış ticaret tutarları (2024)

İHRACAT		
ULUSLARARASI STANDART TİCARET SINIFLAMASI	TUTAR (\$)	YIL İÇİNDEKİ PAY (%)
Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler	15.587.165	2,5%
Başka yerde belirtilmeyen kimya sanayi ve buna bağlı sanayi ürünleri	20.538.807	3,3%
Başlıca sınıflara ayrılan işlenmiş mallar	107.895.934	17,4%
Canlı hayvanlar ve gıda maddeleri	42.222.081	6,8%
Çeşitli mamul eşya	365.563.006	59,0%
Hayvansal, bitkisel katı ve sıvı yağlar, mumlar	413.121	0,1%
İçki ve tütün	1.254.083	0,2%
Makinalar ve taşıt araçları	61.383.246	9,9%
Mineral yakıtlar, yağlar ve alkali ürünler	634.096	0,1%
SITC’da sınıflandırılmamış eşyalar (tedavülde olmayan, paralar, parasal tabanlı a	116.214	0,0%
SITC’da sınıflandırılmamış eşyalar (tedavülde olmayan, paralar, parasal tabanlı altınlar)	4.421.870	0,7%
İTHALAT		

ULUSLARARASI STANDART TİCARET SINIFLAMASI	TUTAR (\$)	YIL İÇİNDEKİ PAY (%)
Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler	13.769.074	3,2%
Başka yerde belirtilmeyen kimya sanayi ve buna bağlı sanayi ürünleri	35.306.320	8,2%
Başlıca sınıflara ayrılan işlenmiş mallar	60.184.819	14,0%
Canlı hayvanlar ve gıda maddeleri	114.842.834	26,6%
Çeşitli mamül eşya	58.612.990	13,6%
Hayvansal, bitkisel katı ve sıvı yağlar, mumlar	58.724	0,1%
Makinalar ve taşıt araçları	111.012.323	25,7%
Mineral yakıtlar, yağlar ve alkali ürünler	4.352.790	1,0%
SITC'da sınıflandırılmamış eşyalar (tedavülde olmayan, paralar, parasal tabanlı a	7.544.586	1,7%
SITC'da sınıflandırılmamış eşyalar (tedavülde olmayan, paralar, parasal tabanlı altınlar)	25.665.441	6,0%

3.3 Teknoloji Sınıflamasına Göre İhracat ve İthalat

Esnaflar ve sanatkârlar ihracatında 2024'te düşük ve orta teknoloji ürünler baskınken (2024 yılı esnaf ve sanatkâr ihracatındaki toplam payları %95) ithalatta daha homojen bir dağılım gözlemlenmektedir. “Düşük Teknolojili” ihracat payı 2024 yılında %67,7 (419,7 milyon dolar) olarak gerçekleşirken bu oran ithalatta %18,6 olmuştur (80,1 milyon dolar). Bununla birlikte ithalatta “İmalat Sanayi Dışında Kalanlar” %30,6 oranı ile en yüksek paya sahip olmuştur. Tablo-12’de esnaf ve sanatkârların Teknoloji Sınıflamasına göre ihracat ve ithalat tutarları yer almaktadır.

Tablo-12. Esnaf ve sanatkârların Teknoloji Sınıflamasına göre dış ticaret tutarları (2024)

İHRACAT		
TEKNOLOJİ GRUP ADI	TUTAR (\$)	YIL İÇİNDEKİ PAY (%)
Düşük Teknolojili Ürünler	419.697.884	67,7%
İmalat Sanayi Dışında Kalanlar	24.932.140	4,0%
Orta Düşük Teknolojili Ürünler	87.191.358	14,1%
Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	81.868.405	13,2%
Yüksek Teknolojili Ürünler	6.339.836	1,0%
İTHALAT		
TEKNOLOJİ GRUP ADI	TUTAR (\$)	YIL İÇİNDEKİ PAY (%)
Düşük Teknolojili Ürünler	80.133.633	18,6%
İmalat Sanayi Dışında Kalanlar	132.124.104	30,6%
Orta Düşük Teknolojili Ürünler	87.136.493	20,2%
Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	109.989.988	25,5%
Yüksek Teknolojili Ürünler	21.965.683	5,1%

3.4 Ülkelere Göre İhracat ve İthalat

Esnaf ve sanatkârların 2024 yılında **en çok ihracat yaptığı üç ülke Suudi Arabistan, BAE ve ABD** olmuştur. (sırasıyla %1,4, %8,7 ve %7) Tablo-13'te esnaf ve sanatkârların yıl içerisinde en çok ihracat yaptığı 10 ülkeden yaptığı ihracat tutarı ile bu 10 ülkenin esnaf ve sanatkârların toplam ihracatındaki payına yer verilmiştir.

Tablo-13. Esnaf ve sanatkârların en çok ihracat yaptığı 10 ülke (2024)

İHRACAT (İLK 10 ÜLKE)		
ÜLKE ADI	TUTAR (\$)	YIL İÇİNDEKİ PAY (%)
Suudi Arabistan	89.284.181	14,4%
BAE	54.075.022	8,7%
ABD	43.529.989	7,0%
Irak	36.277.039	5,9%
Azerbaycan	33.845.158	5,5%
Almanya	31.835.876	5,1%
Romanya	31.120.189	5,0%
İran	17.628.073	2,8%
Rusya Federasyonu	15.722.631	2,5%
İngiltere	14.177.442	2,3%

Aynı yılda **ithalatın yaklaşık üçte biri ise Çin ile** gerçekleşmiş, Çin'i Almanya, BAE ve Brezilya takip etmiştir. Tablo-14'te ise esnaf ve sanatkârların 2024 yılında en çok ithalat yaptığı 10 ülkeye yaptığı ithalat tutarı ile bu 10 ülkenin esnaf ve sanatkârların toplam ithalattaki payına yer verilmiştir.

Tablo-14. Esnaf ve sanatkârların en çok ithalat yaptığı 10 ülke (2024)

İTHALAT (İLK 10 ÜLKE)		
ÜLKE ADI	TUTAR (\$)	YIL İÇİNDEKİ PAY (%)
Çin	138.587.037	32,1%
Almanya	28.734.618	6,7%
BAE	27.796.255	6,4%
Brezilya	25.495.026	5,9%
Uruguay	25.273.560	5,9%
İtalya	19.992.452	4,6%
İran	9.863.260	2,3%
Çekya	9.862.348	2,3%
Güney Kore	8.935.474	2,1%
İngiltere	8.679.934	2,0%

3.5 Basitleştirilmiş Gümrük Beyannamesi (BGB) Aracılığıyla İhracat

Basitleştirilmiş Gümrük Beyannamesi, gümrük idareleri tarafından dış ticaret işlemlerinin daha hızlı ve etkin bir biçimde gerçekleştirilmesini temin etmek amacıyla uygulamaya konulan gümrük usul ve formalitelerinin azaltılması veya kolaylaştırılmasına yönelik uygulamalar bütünü anlamına gelmektedir.

Esnaf ve sanatkârların ölçekleri ve dış ticaret alanındaki bilgi birikimleri göz önünde alındığında, Basitleştirilmiş Gümrük Beyannamesi bu kesim için en uygun dış ticaret kanalı durumundadır.

Tablo-15'te Basitleştirilmiş Gümrük Beyannamesi kapsamında esnaf ve sanatkârların son 4 yılda gerçekleştirdikleri ihracat tutarları ile Basitleştirilmiş Gümrük Beyannamesi aracılığıyla gerçekleştirilen ihracattaki yıllara göre payı görülmektedir. Grafikte görüldüğü üzere son 4 yılda, esnaf ve sanatkârların Basitleştirilmiş Gümrük Beyannamesi ile yapılan ihracattaki payının %7,4'e yükseldiği, ihracat tutarının ise yaklaşık 16 katına çıktığı görülmektedir.

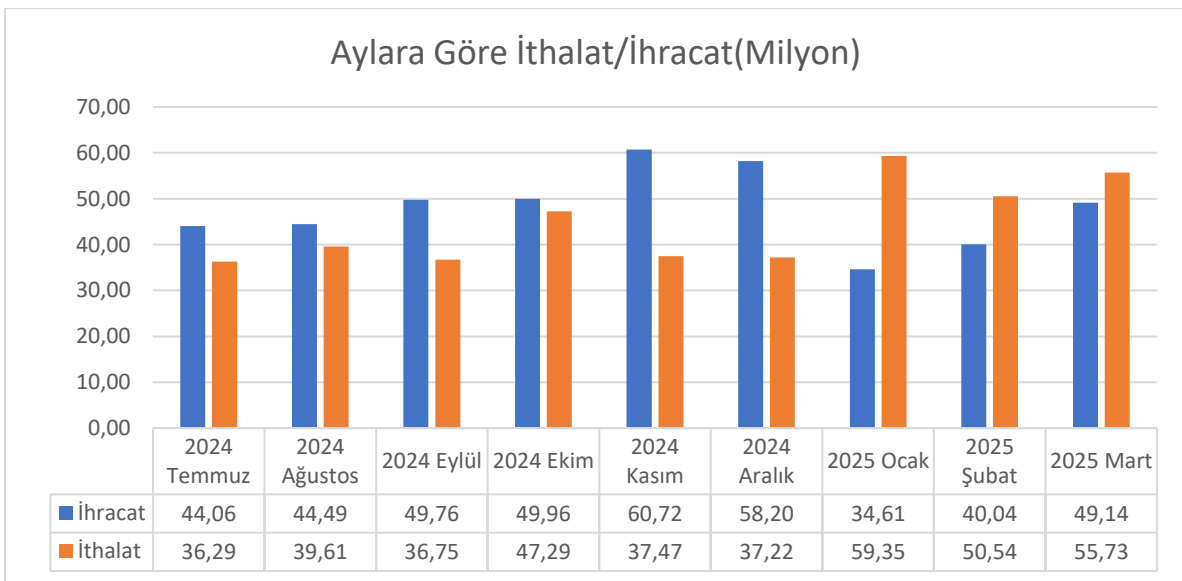
Tablo-15. Esnaf ve Sanatkârlarca Basitleştirilmiş Gümrük Beyannamesi Aracılığıyla Yapılan İhracat

Yıl	Tutar (\$)	Pay (%)
2021	11.995.208	3
2022	24.096.265	5
2023	53.229.939	10
2024	187.542.316	7,4

3.6 2025 Yılı Mevcut Durum

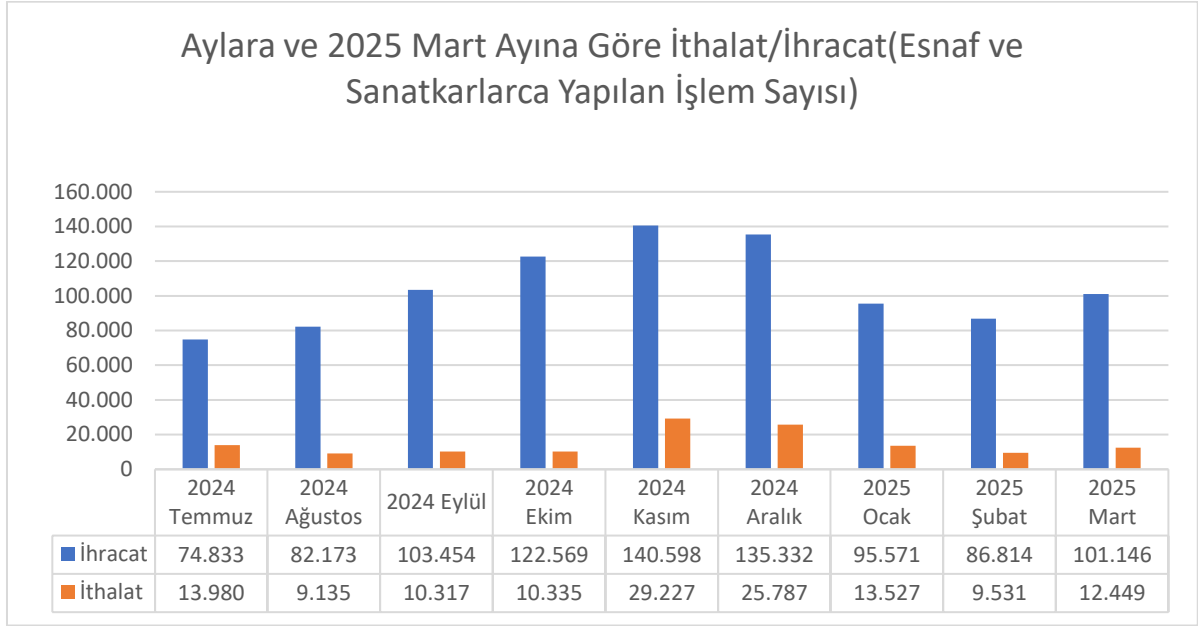
2025 Mart ayında **esnaf ve sanatkârlarca yapılan ihracatın toplam tutarı 49,14 milyon dolar**, buna karşılık **yapılan ithalatın toplam tutarı ise 55,73 milyon dolar** olarak gerçekleşmiştir. Şekil 23'te 2025 Mart ayında esnaf ve sanatkârlarca gerçekleştirilen ihracat ve ithalat tutarları gösterilmektedir. Ayrıca Şekil 24'te 2025 Mart ayında ihracat ve ithalat yapan esnaf ve sanatkârlarca yapılan işlem sayısı gösterilmektedir. 2025 Mart ayında esnaf ve sanatkârlarca gerçekleştirilen toplam ihracat işlem sayısı 101.146 olurken, toplam ithalat işlem sayısı ise 12.449 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil-23 İhracat ve ithalat yapan esnaf ve sanatkârın işlem tutarları (2024 Temmuz-Mart 2025)

Şekil-24. İhracat ve ithalat yapan esnaf ve sanatkarlarca yapılan işlem sayısı (2024 Temmuz-Mart 2025)

AÇIKLAMALAR

Bültende yer alan Esnaf ve Sanatkârlar verileri “Esnaf ve Sanatkârlar Bilgi Sistemi (ESBİS)” ve Dış Ticaret verileri “Genel Ticaret Sistemi (GTS)” esas alınarak hazırlanmıştır.

YASAL UYARI

Bültende yer verilen görüş ve değerlendirmeler, hiçbir kişi, kurum veya kuruluşa herhangi bir taahhüt içermemekte olup, sadece bilgi amaçlıdır. Bültende yer alan bilgiler, kaynak gösterilmek suretiyle yayımlanabilir; ancak bu bilgiler ticari amaçlarla kullanılamaz. Bültendeki bilgilerin telif ve diğer her türlü hakkı Ticaret Bakanlığı’na aittir.

Ticaret Bakanlığı, Bültende yer alan bilgi, görüş ve değerlendirmelerin doğru, değişmez ve eksiksiz olması konusunda hiçbir taahhüt ve sorumluluk kabul etmez. Bültendeki bilgilerin yanlış veya eksik kullanımı veya yorumlanması sonucunda Ticaret Bakanlığı’na hiçbir kusur veya sorumluluk yüklenemez. Tabloda yer alan rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Ticaret Bakanlığı, Bültende yer alan bütün bilgileri ve tasarımı önceden bildirimde bulunmaksızın değiştirebilir veya Bültenden kaldırabilir.